ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΤΟΣ
ΔΑΣΩΝ • 2011

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΑΣΩΝ

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2011

ΛΕΥΚΩΣΙΑ 2012

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΔΑΣΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2011

1. ΣΚΟΠΟΙ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ

Η πρόοδος στη Δασική Ανάπτυξη συνεχίστηκε και κατά τον υπό επισκόπηση χρόνο. Οι στόχοι που τέθηκαν, οι κυριότεροι από τους οποίους αναφέρονται πιο κάτω, έχουν επιτευχθεί στο μέγιστο δυνατό βαθμό:

- Προστασία των Κρατικών Δασών και άλλων μη κρατικών δασωμένων εκτάσεων από τις πυρκαγιές και άλλους βιοτικούς και αβιοτικούς παράγοντες.
- Αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στα δάση.
- Διατήρηση, συντήρηση και εμπλουτισμός της βιοποικιλότητας του δασικού οικοσυστήματος.
- Επέκταση των δασών και αποκατάσταση καμένων και άλλων υποβαθμισμένων δασικών περιοχών.
- Βελτίωση και ενίσχυση του πρασίνου κυρίως με την εγκατάσταση και περιποίηση δεντροστοιχιών.
- Ενίσχυση της δασικής αναψυχής με τη δημιουργία, επέκταση και συντήρηση Εθνικών Δασικών Πάρκων, εκδρομικών, κατασκηνωτικών χώρων και μονοπατιών μελέτης της φύσης.
- Αειφορική διαχείριση των δασών μέσω διαχειριστικών σχεδίων.
- Δασοκομική περιποίηση και βελτίωση των δασών.
- Ενίσχυση της προστασίας των εδαφών και των υδάτων.
- Παραγωγή ξυλείας, άλλων δασικών προϊόντων και δασικού πολλαπλασιαστικού υλικού.
- Αύξηση της απασχόλησης και βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων των παραδασόβιων κοινοτήτων.
- Προαγωγή της δασικής εκπαίδευσης και έρευνας.
- Ενίσχυση της διαφώτισης.
- Ανάπτυξη και βελτίωση δασικών υποδομών (δασικά κτήρια, οδικό δίκτυο, οχήματα, μηχανήματα, τηλεπικοινωνίες κλπ.).
- Εισαγωγή και χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών για αύξηση της παραγωγικότητας.
- Ενίσχυση του διοικητικού και θεσμικού πλαισίου.
- Εναρμόνιση με το Κοινοτικό Κεκτημένο, υλοποίηση των διεθνών δεσμεύσεων για τα δάση και υλοποίηση προγραμμάτων που συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (ΕΟΧ).

2. ΔΑΠΑΝΕΣ

Για την επίτευξη των πιο πάνω στόχων, στον Προϋπολογισμό εγκρίθηκαν πιστώσεις ύψους €43.445.270. Το ολικό ποσό που δαπανήθηκε ήταν €36.414.026 (δηλ. ποσοστό απορρόφησης ίσο με 83,82%).

3. ΕΣΟΔΑ

Το Τμήμα Δασών, μέσα στο 2011 είχε έσοδα €4.916.855 τα οποία προέρχονται από προσφορά αγαθών και υπηρεσιών. Επιπρόσθετο ποσό ύψους €2.660.156 που αντιπροσωπεύει καθυστερημένα ενοίκια, θα εισπραχθεί μέσα στον επόμενο χρόνο. Σημειώνεται ότι η αξία των έμμεσων ωφελειών από τα δάση είναι πολλαπλάσια από τα πιο πάνω άμεσα έσοδα και δε μπορεί να αποδοθεί με οικονομικούς όρους.

4. ΔΑΣΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Εντός του 2011, τα προσχέδια του νέου Δασικού Νόμου και των Κανονισμών, μετά την ολοκλήρωση του νομοτεχνικού ελέγχου από τη Νομική Υπηρεσία του Κράτους, προωθήθηκαν στο Υπουργικό Συμβούλιο για έγκριση. Το Υπουργικό Συμβούλιο σε συνεδρία του στις 24 Αυγούστου, ενέκρινε τα προσχέδια της νέας Δασικής Νομοθεσίας και εξουσιοδότησε τον Υπουργό Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος να τα καταθέσει στη Βουλή των Αντιπροσώπων για ψήφιση.

Η Κοινοβουλευτική Επιτροπή Γεωργίας και Φυσικών Πόρων εξέτασε τα προσχέδια αυτά σε τέσσερεις συνεδριάσεις της στις 29 Σεπτεμβρίου, 27 Οκτωβρίου, 17 και 24 Νοεμβρίου, στην παρουσία όλων των εμπλεκομένων φορέων. Κατά τις συνεδριάσεις αυτές συζητήθηκαν οι πρόνοιες της νέας νομοθεσίας και έγιναν τροποποιήσεις σε αριθμό άρθρων.

Η ψήφιση της νέας Δασικής Νομοθεσίας από την ολομέλεια της Βουλής των Αντιπροσώπων αναμένεται στις αρχές του 2012.

Εντός του έτους ολοκληρώθηκε το προσχέδιο της νέας Δασικής Πολιτικής. Το προσχέδιο αυτό παρουσιάστηκε σε δημόσια συνάντηση στις 14 Δεκεμβρίου στην οποία μετείχαν όλοι

οι επηρεαζόμενοι φορείς. Πραγματοποιήθηκε επίσης δημόσια διαβούλευση, η οποία έληξε στις 23 Δεκεμβρίου.

Μετά από μελέτη των εισηγήσεων και των απόψεων των φορέων που μετείχαν στη δημόσια διαβούλευση, το σχετικό κείμενο αναμένεται να διαμορφωθεί ανάλογα και να οριστικοποιηθεί με σκοπό την προώθησή του, εντός του 2012, στο Υπουργικό Συμβούλιο για έγκριση.

5. ΕΘΝΙΚΟ ΔΑΣΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Εντός του έτους λήφθηκε απόφαση για τη διατύπωση ενός νέου Εθνικού Δασικού Προγράμματος, το οποίο θα καλύπτει την τρέχουσα δεκαετία και θα προτείνει μέτρα υλοποίησης των στόχων της νέας Δασικής Πολιτικής. Η ετοιμασία του Εθνικού Δασικού Προγράμματος θα αρχίσει μετά την έγκριση της Δασικής Πολιτικής από το Υπουργικό Συμβούλιο.

6. ΔΑΣΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

α) Προστασία από τις πυρκαγιές

Το 2011 μπορεί να θεωρηθεί ως μια σχετικά καλή χρονιά για την προστασία των δασών από τις πυρκαγιές. Συγκεκριμένα, ο συνολικός αριθμός των πυρκαγιών, στην κατάσβεση των οποίων συμμετείχε το Τμήμα Δασών εντός του υπό αναφορά έτους, ανέρχεται σε 183 και αναλύεται ως εξής:

- 18 πυρκαγιές με σημείο έναρξης Κρατική Δασική Γη
- 41 πυρκαγιές με σημείο έναρξης εντός της ζώνης του ενός χιλιομέτρου από τα κρατικά δάση
- 124 πυρκαγιές με σημείο έναρξης πέραν της ζώνης του ενός χιλιομέτρου από τα κρατικά δάση

Η συνολική Κρατική Δασική Γη που κάηκε εντός του έτους ήταν 63,78 εκτάρια από τα οποία μόνο τα 25,28 εκτάρια κάηκαν από πυρκαγιές οι οποίες είχαν σημείο έναρξης Κρατική Δασική Γη (18 πυρκαγιές). Από όλες τις πυρκαγιές, στην κατάσβεση των οποίων

συμμετείχε το Τμήμα Δασών, κάηκε επίσης χαλίτικη και ιδιωτική έκταση 1 910,57 εκταρίων.

Η μεγαλύτερη σε έκταση πυρκαγιά που έκαψε Κρατική Δασική Γη ήταν εκείνη που ξέσπασε εντός της ζώνης του ενός χιλιομέτρου από τα όρια του κρατικού δάσους στην τοποθεσία Φτερικούδι στην Αγία Μαρίνα Χρυσοχούς, στις 11 Ιουλίου, 2011. Η πυρκαγιά αυτή έκαψε συνολική έκταση 80,3 εκταρίων, από τα οποία τα 38,5 εκτάρια αφορούσαν Κρατική Δασική Γη.

Τα αίτια των πυρκαγιών, στην κατάσβεση των οποίων συμμετείχε το Τμήμα Δασών, ήταν τα ακόλουθα:

- Κακόβουλες 34,43%
- Γεωργικές δραστηριότητες 22,40%
- Άγνωστες αιτίες 15,30%
- Εκδρομείς/ ταξιδιώτες 8,20%
- Κατοικίες εξοχικές ή μόνιμης διαμονής 7,65%
- Φυσικά αίτια (Κεραυνοί) 3,28%
- Στρατιωτικές δραστηριότητες 2,73%
- Κάψιμο σκυβάλων 1,64%
- Άλλες αιτίες 1,64%
- Βραχυκύκλωμα καλωδίων υψηλής τάσης 1,64%
- Κυνήγι 0,55%
- Εργασίες στο Δάσος 0,55%

Η προστασία των δασών και άλλων περιοχών της υπαίθρου από τις πυρκαγιές, ιδιαίτερα κατά τα παρατεταμένα θερμά και ξηρά καλοκαίρια, είναι το κυριότερο μέλημα του Τμήματος Δασών. Οι πιο σημαντικές δραστηριότητες εντός του έτους προς αυτή τη κατεύθυνση ήταν οι ακόλουθες:

- Συνεχίστηκε το σύστημα επιφυλακής των Δασικών Υπαλλήλων στις τρείς Δασικές Περιφέρειες, καθώς και στο Δασικό Κολλέγιο καθόλη τη διάρκεια της θερινής περιόδου.

- Συνεχίστηκε η λειτουργία του Σώματος Δασοπυροσβεστών. Προσλήφθηκαν 464 δασοπυροσβέστες και πυροφύλακες, αριθμός ο οποίος ήταν αυξημένος κατά 3 άτομα

σε σχέση με το 2010. Δημιουργήθηκαν τρεις Μονάδες Ταχείας Επέμβασης, μία σε κάθε Δασική Περιφέρεια, για γρηγορότερη καταστολή των πυρκαγιών. Επιπρόσθετα λειτούργησαν τα πυροφυλάκια καθώς επίσης και διάφορες θέσεις παρατήρησης με σκοπό την έγκαιρη επισήμανση και αναγγελία των πυρκαγιών. Το σύστημα βάρδιας λειτούργησε και φέτος πολύ ικανοποιητικά σε όλους τους δασικούς σταθμούς και παρατηρητήρια.

- Η νεοϊδρυθείσα Μονάδα Πτητικών Μέσων συνέχισε επιτυχώς τη λειτουργία της όπως και κατά το προηγούμενο έτος. Κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, η Μονάδα ενισχύθηκε με ακόμα 2 Δασοπυροσβέστες. Για το χειρισμό του αεροσκάφους "Air Tractor AT-802" κατά τη θερινή περίοδο αγοράστηκαν επιπλέον υπηρεσίες δύο χειριστών αεροσκαφών από Ισπανική εταιρεία για περίοδο πέντε μηνών του πρώτου και ενός μήνα του δεύτερου. Αγοράστηκαν επίσης υπηρεσίες δύο Μηχανικών αεροσκαφών για τη συντήρηση των "Thrush 550" και "Air Tractor AT-802". Τα αεροσκάφη παρέμειναν σε επιφυλακή καθόλη τη διάρκεια της θερινής περιόδου και χρησιμοποιήθηκαν για την κατάσβεση 6 δασικών πυρκαγιών και άλλων 25 πυρκαγιών υπαίθρου.

- Κατασκευάστηκαν 5,95 χιλιόμετρα νέοι δρόμοι από τα οποία τα 5,15 χιλιόμετρα ήταν δρόμοι προσπέλασης και τα 0,8 χιλιόμετρα εξαγωγικοί δρόμοι. Επιπρόσθετα έγιναν βελτιώσεις και συντηρήσεις σε υφιστάμενους δασικούς δρόμους.

- Κατασκευάστηκαν 8,72 χιλιόμετρα αντιπυρικών λωρίδων και συντηρήθηκαν άλλα 945 χιλιόμετρα.

- Εγκαταστάθηκαν 6 νέα υδροστόμια, 2 στη Δασική Περιφέρεια Τροόδους, 1 στη Δασική Περιφέρεια Λευκωσίας, 2 στη Δασική Περιφέρεια Πάφου και 1 στο Δάσος Κολλεγίου.

- Κατασκευάστηκαν 5 νέες υδατοδεξαμενές, 1 στη Δασική Περιφέρεια Τροόδους, 2 στη Δασική Περιφέρεια Πάφου και 2 στο Δάσος Κολλεγίου. Επίσης άλλη 1 υδατοδεξαμενή είναι υπό κατασκευή στη Δασική Περιφέρεια Πάφου.

- Συνεχίστηκαν οι καθημερινές περιπολίες, ειδικά κατά μήκος της οροθετικής γραμμής με σκοπό την πρόληψη, την ανίχνευση και την έγκαιρη επέμβαση σε περίπτωση πυρκαγιάς.

- Η μηχανοποίηση της καταπολέμησης των δασικών πυρκαγιών συνεχίστηκε. Το 2011 ο Δασικός Πυροσβεστικός στόλος αποτελείτο από 49 πυροσβεστικά οχήματα, 37 μικρά περιπολικά οχήματα πυρόσβεσης και 76 αντλίες νερού. Επιπρόσθετα αγοράστηκε και υπάρχει σε ικανοποιητικές ποσότητες αριθμός άλλου δευτερεύοντος πυροσβεστικού εξοπλισμού όπως βυτία νερού, ψεκαστήρες ώμου, λάστιχα πυροσβεστικών, αυλοί, συσκευές παρασκευής αφρού, εκτοξευτές νερού, κλπ.

- Συνεχίστηκε η συλλογή μετεωρολογικών στοιχείων από το δίκτυο αυτόματων μετεωρολογικών σταθμών που εγκαταστάθηκε σε διάφορες περιοχές των δασών της Κύπρου. Από τα στοιχεία αυτά εξάγεται σε καθημερινή βάση ο βαθμός κινδύνου έκρηξης δασικών πυρκαγιών σε ολόκληρη την Κύπρο.

- Το αυτόματο Σύστημα Ανίχνευσης Πυρκαγιών, το οποίο εγκαταστάθηκε στο Δάσος Ακάμα εντός του 2009, συνέχισε να λειτουργεί σε πιλοτική βάση.

- Εγκαταστάθηκε ένα νέο σύστημα πυρασφάλειας εντός του εκδρομικού χώρου Κιονιών το οποίο αποτελείται από 9 πυροσβεστικές φωλιές και επίσης άρχισε η εγκατάσταση ακόμα ενός συστήματος πυρασφάλειας το οποίο θα αποτελείται από 11 πυροσβεστικές φωλιές στον εκδρομικό χώρο Ξεραργάκας.

- Από τις 6/5 μέχρι τις 13/5/2011 γιορτάστηκε η "Εβδομάδα Προστασίας των Δασών", κατά την οποία μεταξύ άλλων δραστηριοτήτων έγινε δημοσιογραφική διάσκεψη του Υπουργού Γεωργίας Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος στο Συντονιστικό Κέντρο Πυρόσβεσης στην Αθαλάσσα. Πραγματοποιήθηκε επίσης εθελοντική αιμοδοσία από το προσωπικό του Τμήματος Δασών, με σκοπό την προώθηση της ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού.

- Έγιναν διαλέξεις στην Εθνική Φρουρά, στην Αστυνομία και στο κοινό για την πρόληψη και καταπολέμηση των δασικών πυρκαγιών.

- Πραγματοποιήθηκαν εκπαιδεύσεις στην κατάσβεση δασικών πυρκαγιών, στους Δασικούς Υπαλλήλους, στο Δασοπυροσβεστικό Σώμα, στα μέλη της Ομάδας Ταχείας Επέμβασης, στο Ωρομίσθιο Προσωπικό του Τμήματος Δασών και σε στελέχη της Εθνικής Φρουράς.

- Δόθηκε έμφαση στην ενημέρωση του κοινού από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.

Το Τμήμα Δασών λαμβάνει όλα τα προληπτικά μέτρα κατά των πυρκαγιών και καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια για να περιορίσει τον αριθμό τους στο ελάχιστο, όμως αυτό δεν είναι κατορθωτό χωρίς τη συνεργασία του κοινού. Γι΄ αυτό η προσπάθεια του Τμήματος Δασών στράφηκε και στη διαφώτιση του κοινού και ειδικά των αγροτών και των εκδρομέων με ταυτόχρονη όμως καταγγελία των παρανομούντων.

β) Παγκύπριο Σχέδιο Πυροπροστασίας της Υπαίθρου

Το Τμήμα συνέχισε την υλοποίηση του Παγκύπριου Σχεδίου Πυροπροστασίας της Υπαίθρου που άρχισε το 2001. Με βάση το σχέδιο αυτό, κατά το 2011 κατασκευάστηκαν σε διάφορες ευαίσθητες περιοχές της υπαίθρου και προστέθηκαν στο υφιστάμενο δίκτυο υποδομών, ακόμα 0,35 χιλιόμετρα αντιπυρικές λωρίδες. Επίσης συντηρήθηκαν υφιστάμενοι δρόμοι και αντιπυρικές λωρίδες.

Από την έναρξη υλοποίησης του Σχεδίου και μέχρι το τέλος του 2011 κατασκευάστηκαν 82,08 χιλιόμετρα νέων δρόμων, 451,79 χιλιόμετρα αντιπυρικών λωρίδων, 12 υδατοδεξαμενές, 4 θέσεις παρατήρησης, 4 ελικοδρόμια και 56 υδροστόμια.

γ) Καταπολέμηση επιβλαβών δασικών οργανισμών

Συνεχίστηκαν και το 2011 οι από αέρος και εδάφους ψεκασμοί κατά του εντόμου της πιτυοκάμπης (*Thaumetopoea wilkinsoni* Tams). Κατά τους ψεκασμούς χρησιμοποιήθηκαν τα βιολογικά φυτοπροστατευτικά προϊόντα τα οποία έχουν σαν κύριες δραστικές ουσίες το μύκητα *Bacillus thurigiensis* (Foray 48B, Bactoil, Rapax) και τον ακτινομύκητα *Saccharopolyspora spinosa* (Tracer – Spinosad), τα οποία θεωρούνται αβλαβή για τον άνθρωπο και το περιβάλλον.

Επίσης συνεχίστηκε και η παρακολούθηση των πληθυσμών άλλων επιβλαβών δασικών οργανισμών.

7. ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΔΑΣΩΣΗ

Εντός του 2011, δασώθηκαν 34,4 εκτάρια και αναδασώθηκαν άλλα 55,5 εκτάρια τα οποία αφορούσαν εκτάσεις εντός των κρατικών δασών και χαλίτικες εκτάσεις που είτε είχαν καεί ή ήταν υποβαθμισμένες. Σύμφωνα με τη νέα πρακτική, η χρήση μηχανημάτων και η κατασκευή αναδασωτικών λωρίδων έχει περιοριστεί όπου είναι απόλυτα αναγκαίο.

Επίσης έγιναν εμπλουτιστικές φυτεύσεις σε 100 εκτάρια δάσους που είτε ήταν υποβαθμισμένο, είτε δεν είχε ικανοποιητική αναγέννηση καθώς και αναπλήρωση αποτυχιών σε έκταση 21,4 εκταρίων.

Επιπρόσθετα συνεχίστηκαν οι εργασίες αναδάσωσης και επαναφοράς του περιβάλλοντος στο Μεταλλείο Αμιάντου που άρχισαν το 1995. Η μέθοδος της υδροσποράς που εφαρμόστηκε το 2003 συνεχίστηκε με πολύ καλά αποτελέσματα.

Το Τμήμα Δασών στην προσπάθεια επέκτασης του πρασίνου και υιοθέτησης μίας ενιαίας πολιτικής και πρακτικής για καλύτερη διαχείρισή του, συνέχισε και κατά το 2011 την ετοιμασία σχεδίων τοπιοτέχνησης σε σχολεία και δημόσιους χώρους πρασίνου.

Εντός του 2011, εκδόθηκε οδηγός που καταγράφει την επίσημη πολιτική του Τμήματος Δασών σε ότι αφορά κυρίως την παραγωγή και εγκατάσταση δασικών φυτών στα κρατικά δάση και σε άλλες δημόσιες γαίες τις οποίες αναλαμβάνει το Τμήμα Δασών. Σκοπός της έκδοσης είναι να τηρείται το δασικό προσωπικό ενήμερο, ώστε να ενεργεί στα πλαίσια μιας καθορισμένης πολιτικής στους σημαντικούς αυτούς τομείς. Ταυτόχρονα, εξυπηρετείται η ανάγκη για διαφάνεια που προϋποθέτει την κατάλληλη ενημέρωση του κοινού και όλων των εμπλεκόμενων φορέων για την κρατική πολιτική πάνω σε αυτά τα ζητήματα.

Μετά την καταστροφική έκρηξη της 11^{ης} Ιουλίου 2011 στην περιοχή Μαρί, αποφασίστηκε και ετοιμάστηκε από το Τμήμα Δασών σχέδιο αποκατάστασης της βλάστησης στην περιοχή. Το σχέδιο περιλαμβάνει τις προβλεπόμενες εργασίες αποκατάστασης, την επιλογή των φυτικών ειδών, το πρόγραμμα συντήρησης της φυτείας, την περίοδο υλοποίησης του σχεδίου και το συνολικό κόστος αποκατάστασης της βλάστησης. Το μέρος του σχεδίου που αφορά το χώρο του Ηλεκτροπαραγωγού Σταθμού αποστάληκε στην Αρχή Ηλεκτρισμού Κύπρου για υλοποίηση ενώ για το μέρος που αφορά τη στρατιωτική βάση, αναμένονται αποφάσεις από την Εθνική Φρουρά.

8. ΔΑΣΙΚΗ ΧΩΡΟΜΕΤΡΙΑ

Το 2011 διεκπεραιώθηκαν χωρομετρικές και χαρτογραφικές εργασίες για υποθέσεις που αφορούσαν Κρατική Δασική Γη όπως πιο κάτω:

- Οριοθετήσεις χαλίτικων εκτάσεων για δάσωση και κήρυξή τους σε κρατικό δάσος
- Οριοθετήσεις και έλεγχος λατομείων
- Επανατοποθέτηση χαμένων ή επιπρόσθετων δασικών οροσήμων
- Χαρτογραφήσεις πυρκαγιών, δασικών δρόμων, δασώσεων, αναδασώσεων και άλλων δασικών έργων
- Χωρομέτρηση, χαρτογράφηση και ετοιμασία Δασικού Κτηματολογίου σχετικά με ενοικιαστήρια, πάνω σε ετήσια βάση, για γεωργοκτηνοτροφικούς σκοπούς στην περιοχή Κοκκινοχωριών
- Συνεχίστηκε η κατασκευή νέων δασικών χαρτών και η βελτίωση υφιστάμενων.

9. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

Το Τμήμα Δασών, κατά το 2011, συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό στην προσπάθεια που ανέλαβε το Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος για τη διατήρηση και προστασία της φύσης.

Στα πλαίσια της διαφώτισης για διατήρηση και προστασία της φύσης, διοργάνωσε γιορτές και διαλέξεις, συμμετείχε με Λειτουργούς του σε ραδιοφωνικά και τηλεοπτικά προγράμματα και εξέδωσε νέο διαφωτιστικό και ενημερωτικό υλικό. Επίσης αξιοποίησε την προσφορά εθελοντικής εργασίας για δενδροφύτευση με σκοπό την επέκταση του πρασίνου.

Η λειτουργία των Κέντρων Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Τροόδους και Αθαλάσσας συνεχίστηκε με μεγάλη επιτυχία. Κατά το 2011, το Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Τροόδους δέχτηκε 12 350 επισκέπτες, ενώ το Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Αθαλάσσας, το οποίο από το Σεπτέμβριο του 2008, σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας, ξεκίνησε να λειτουργεί και ως Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, δέχτηκε 7 021 επισκέπτες κυρίως μέσω του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, σχολείων και οργανωμένων συνόλων.

Η ανέγερση του κτιρίου του Κέντρου Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Κάβο Γκρέκο ανατέθηκε μετά από ανοικτό διαγωνισμό σε ιδιωτική εργοληπτική εταιρεία. Οι εργασίες άρχισαν εντός του 2010 και το έργο θα έπρεπε να είχε ολοκληρωθεί μέχρι τον Οκτώβριο του 2011. Λόγω σοβαρής καθυστέρησης στην υλοποίηση του έργου από τον εργολάβο, ο οποίος μέχρι και τον Ιούνιο του 2011, είχε ολοκληρώσει μόνο το 25% των εργασιών, το Τμήμα Δασών στις 11/7/2011 προχώρησε στη λύση του Συμβολαίου. Το θέμα υπόκειται σε διαιτησία και τυγχάνει χειρισμού από τη Νομική Υπηρεσία.

Εντός του 2011, συνεχίστηκε η συστηματική καταγραφή των ενδημικών φυτών καθώς επίσης και ο οργανωμένος εντοπισμός και χαρτογράφηση της χλωρίδας με βασικό στόχο την προστασία της. Επίσης συνεχίστηκε η συλλογή δειγμάτων φυτών για τη συμπλήρωση του φυτολογίου στο Τμήμα Δασών.

Το Νοέμβριο του 2011, εγκρίθηκε το Πρόγραμμα LIFE+ με τίτλο "Improving the conservation status of the priority habitat type 9560* (Endemic forest with Juniperus spp.) in Cyprus". Περιεχόμενο του προγράμματος είναι η μελέτη και κυρίως η υλοποίηση δράσεων σε περιοχές NATURA 2000 των κρατικών δασών σε σχέση με τον Οικότοπο Προτεραιότητας "Ενδημικά Δάση Αρκεύθου (9560*)". Το Τμήμα Δασών προκήρυξε διαγωνισμό εντός του 2011, για την παροχή σχετικών υπηρεσιών και διαχείριση του φυσικού και οικονομικού περιεχομένου του έργου του προγράμματος.

Συνεχίστηκαν οι εργασίες για την παραγωγή της τηλεοπτικής ταινίας με τίτλο "Το Εθνικό Δασικό Πάρκο Κάβο Γκρέκο" με λήψεις σκηνών στο πεδίο. Η παραγωγή της ταινίας άρχισε τον Ιανουάριο του 2011 και υπολογίζεται να παραδοθεί τον Απρίλιο του 2012.

Συνεχίστηκαν οι εργασίες συντήρησης καθώς και επέκτασης των Βοτανικών Κήπων Τροόδους και Ακάμα με συλλογή πολλαπλασιαστικού υλικού για εγκατάσταση στους Βοτανικούς Κήπους.

Κατά τον υπό επισκόπηση χρόνο συνεχίστηκαν οι εργασίες συντήρησης αιωνόβιων δέντρων, τόσο εντός, όσο και εκτός των κρατικών δασών, καθώς και του εντοπισμού νέων τέτοιων δέντρων με σκοπό την κήρυξή τους σε Μνημεία της Φύσης.

Όπως και τα προηγούμενα χρόνια, ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στο σχέδιο για την προστασία του γύπα (*Gyps fulvus*), ο άγριος πληθυσμός του οποίου αριθμεί σήμερα περίπου 8 - 10

άτομα. Επίσης συνεχίστηκε η καταγραφή και μελέτη των νυχτερίδων της Κύπρου και των καταφυγίων τους η οποία άρχισε το 2006.

10. ΔΑΣΙΚΗ ΑΝΑΨΥΧΗ

Τα δάση της Κύπρου προσφέρονται για υπαίθρια αναψυχή λόγω της ποικιλίας της χλωρίδας, της πανίδας, της γεωμορφολογίας, του κλίματος και των υδατικών συνθηκών, σε συνδυασμό με την προσβασιμότητα, τη μικρή απόσταση από τα αστικά κέντρα, όπως επίσης και την ύπαρξη ιστορικών, αρχαιολογικών και άλλων σημείων ενδιαφέροντος μέσα ή κοντά στα δάση.

Μέσα στα πλαίσια της πολιτικής για τη δημιουργία και ανάπτυξη των Εθνικών Δασικών Πάρκων συνεχίστηκε η παρακολούθηση της υλοποίησης έργων ανάπτυξης καθώς και συντήρησης σε όλα τα Εθνικά Δασικά Πάρκα.

Συνεχίστηκαν οι διάφορες εργασίες για τη δημιουργία, την ανάπτυξη ή και την επέκταση των εκδρομικών και κατασκηνωτικών χώρων, καθώς επίσης και για τον καθαρισμό και την συντήρησή τους. Κατασκευάστηκαν έργα αναψυχής που περιλαμβάνουν υποδομές (προσπέλαση, ύδρευση), χωματουργικές διαμορφώσεις, τραπεζοπάγκους, κιόσκια, εστίες παρασκευής γεύματος, παιδικές χαρές, ξύλινες περιφράξεις, αποχωρητήρια, καλάθια απορριμμάτων, σήμανση, κλπ.

Εντός του 2011, λειτούργησαν συνολικά 45 εκδρομικοί χώροι χωρητικότητας 22 966 ατόμων, καθώς και 3 κατασκηνωτικοί χώροι συνολικής δυναμικότητας 290 αντίσκηνων. Επίσης λειτούργησαν άλλοι 2 κατασκηνωτικοί χώροι οι οποίοι βρίσκονται εντός Κρατικής Δασικής Γης, αλλά διαχειρίζονται από άλλους φορείς. Τόσο οι εκδρομικοί, όσο και οι κατασκηνωτικοί χώροι, κατά τις περιόδους αιχμής, ήταν κατάμεστοι από κόσμο.

Μέσα στο 2011 ολοκληρώθηκε και παραλήφθηκε ο εκδρομικός χώρος "Δασάκι Άχνας" και άρχισαν οι εργασίες για τη δημιουργία ενός νέου μονοπατιού μελέτης της φύσης "Μονασιήλλακα – Μούττη των Ανέμων". Για το μονοπάτι μελέτης της φύσης "Σελλάδι του Άδωνη - Πλατύς" του οποίου η δημιουργία άρχισε το 2010, δεν έγιναν οποιεσδήποτε εργασίες για την ολοκλήρωσή του εντός του 2011.

Το Σεπτέμβριο του 2011 το Τμήμα Δασών προχώρησε στην προκήρυξη διαγωνισμού παροχής υπηρεσιών για το σχεδιασμό της αναβάθμισης τεσσάρων μονοπατιών μελέτης της φύσης και την ετοιμασία προτύπων σχεδίων και τεχνικών προδιαγραφών για τα μονοπάτια των Κρατικών Δασών. Το Δεκέμβριο του 2011 υπογράφτηκαν τα συμβόλαια για την υλοποίηση του έργου.

Εντός του έτους, στα πλαίσια του Επιχειρησιακού Προγράμματος Διασυνοριακής Συνεργασίας Ελλάδας – Κύπρου 2007 – 2013 "i4WALKer", ετοιμάστηκε από το Τμήμα Δασών οδηγός για Δημιουργία και Διαχείριση Μονοπατιών στα Κρατικά Δάση. Σε αυτόν περιγράφονται όλα τα σημαντικά στοιχεία και παράμετροι που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά το σχεδιασμό και τη δημιουργία ενός μονοπατιού από την επιλογή της διαδρομής μέχρι την κατασκευή, τη σηματοδότηση, τη συντήρηση και διαχείριση. Κύριος στόχος του Οδηγού είναι η τυποποίηση των εργασιών και διατύπωση κανόνων που να διέπουν το σχεδιασμό και τη συντήρηση των Μονοπατιών Μελέτης της Φύσης, ώστε να επιτυγχάνονται καλύτερα οι στόχοι και πολιτική του Τμήματος Δασών στον τομέα αυτό. Ο Οδηγός επίσης θα συμβάλει περαιτέρω στην καθιέρωση του Τμήματος Δασών ως της κατ΄ εξοχήν Αρμόδιας Υπηρεσίας στην Κύπρο για τα Μονοπάτια της Φύσης.

Κατά τον υπό επισκόπηση χρόνο εκτελέσθηκαν επίσης διάφορες εργασίες συντήρησης και βελτίωσης των μονοπατιών μελέτης της φύσης και περιπάτου που κατασκευάστηκαν μέσα στα κρατικά δάση, για τα οποία επιδείχθηκε τεράστιο ενδιαφέρον τόσο από ντόπιους όσο και από ξένους επισκέπτες.

11. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΔΙΑΘΕΣΗ ΞΥΛΕΙΑΣ

Κατά τον υπό επισκόπηση χρόνο συνεχίστηκε η εξαγωγή ξυλείας και η διάθεσή της για την ικανοποίηση των αναγκών των μικρών τοπικών πριστηρίων. Εξήχθηκαν 4 130 κυβικά μέτρα στρογγύλης ξυλείας από τα Κρατικά Δάση, η οποία χρησιμοποιήθηκε για παραγωγή οικοδομήσιμης ξυλείας, παραγωγή κιβωτίων, κλπ. Από τα Ιδιωτικά Δάση εξήχθηκαν 1 719 κυβικά μέτρα στρογγύλης ξυλείας ενώ από Χαλίτικες και άλλες περιοχές εξήχθηκαν άλλα 329 κυβικά μέτρα.

Πέραν της πιο πάνω ποσότητας, από τα Κρατικά Δάση πωλήθηκαν ως καυσόξυλα ή για παραγωγή καρβούνων 3 106 κυβικά μέτρα κλαδοξυλείας, ελαττωματικής και άλλης ξυλείας. Από την ποσότητα αυτή, τα 82 κυβικά μέτρα προήλθαν από καμένη ξυλεία. Από

τα Ιδιωτικά Δάση εξήχθηκαν 1 042 κυβικά μέτρα κλαδοξυλείας, ελαττωματικής και άλλης ξυλείας ενώ από Χαλίτικες και άλλες περιοχές εξήχθηκαν άλλα 264 κυβικά μέτρα.

Το Τμήμα Δασών εξέδωσε 16 άδειες για λειτουργία ιδιωτικών πριστηρίων που παράγουν πριστή ξυλεία συγκεκριμένων διαστάσεων για κατασκευαστικούς σκοπούς, παλέτα και κιβώτια για εξαγωγικό εμπόριο.

12. ΔΑΣΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ

Η διαχείριση των δασικών πόρων γίνεται πάνω σε αειφορική βάση και στοχεύει στην παραγωγή του μέγιστου δυνατού κοινωνικού και οικονομικού οφέλους από τα δάση με την πολλαπλή χρήση τους, με παράλληλη διατήρηση της φυσικότητας και βελτίωση της σύνθεσης και δομής τους.

Ολοκληρώθηκε εντός του έτους η εκπόνηση των Διαχειριστικών Σχεδίων για τα δάση Ριζοελιάς, Σταυροβουνίου, Μαχαιρά και Πάφου. Επίσης ξεκίνησε η ετοιμασία του Διαχειριστικού Σχεδίου του δάσους Λεμεσού, Αγίου Μάμα και Ακαπνού η οποία αναμένεται να ολοκληρωθεί περί τα τέλη του 2012.

Επίσης τον Σεπτέμβριο του 2011, άρχισε η απογραφή των δασών της Τραχείας πεύκης στα Παραγωγικά, Μη Παραγωγικά Δάση και στις Αναδασώσεις, η οποία αναμένεται να ολοκληρωθεί περί το τέλος του 2012.

Η συλλογή των στοιχείων υπαίθρου όσον αφορά την απογραφή της περιοχής εξάπλωσης του κέδρου ολοκληρώθηκε στις αρχές του 2011 και ακολούθησε καταχώρηση των στοιχείων πεδίου σε ειδική βάση τύπου "Access". Στη συνέχεια ξεκίνησε η επεξεργασία και ανάλυση των δεδομένων.

13. ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ – ΔΑΣΙΚΑ ΦΥΤΩΡΙΑ

Κατά το 2011 δόθηκε μεγάλη σημασία στη δασοκομική περιποίηση των φυτειών. Νεαρές δασώσεις, αναδασώσεις ή δενδροστοιχίες συνολικής έκτασης 1 560,2 εκταρίων έτυχαν δασοκομικής περιποίησης όπως αραιώσεις, βοτανίσματα και πότισμα. Η συλλογή σπόρου ήταν πολύ ικανοποιητική. Συλλέγηκαν 1 479 κιλά σπόρου, τα οποία

χρησιμοποιήθηκαν για τις δασώσεις, αναδασώσεις και την παραγωγή φυτών στα φυτώρια. Μία μικρή ποσότητα εξήχθηκε στο εξωτερικό.

Η παραγωγή στα δασικά φυτώρια το 2011 ήταν 162 115 φυτά σε σύγκριση με 166 683 το 2010. Η παραγωγή του 2011 με το απόθεμα του 2010 ανήλθαν στις 644 670 φυτά. Από την όλη παραγωγή, 51 493 χρησιμοποιήθηκαν από το Τμήμα Δασών, 106 336 πωλήθηκαν στο κοινό, 13 789 πωλήθηκαν σε άλλα Τμήματα και 41 631 δόθηκαν δωρεάν σε σχολεία, κοινότητες, άλλους οργανισμούς και ιδρύματα για φύτευση δημοσίων ή κοινοτικών χώρων.

14. ΜΗΧΑΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Ο μηχανογραφικός εξοπλισμός που αποκτήθηκε το 2011 ήταν 15 υπολογιστές γραφείου, 2 υπολογιστές χειρός, 3 διακομιστές (servers), 1 σχεδιογράφο Α0, 1 σχεδιογράφο Α1, 7 εκτυπωτές Laser A4, 3 εκτυπωτές inkjet A3, 12 εκτυπωτές inkjet A4, 5 σαρωτές A4, 1 σαρωτή A3, 1 σαρωτή Α0, 5 συστήματα αδιάλειπτης παροχής ενέργειας και 19 εξωτερικούς δίσκους φύλαξης δεδομένων. Συνολικά το Τμήμα Δασών διαθέτει σήμερα 252 ηλεκτρονικούς υπολογιστές καθώς επίσης και μεγάλο αριθμό προγραμμάτων που χρησιμοποιούνται σε ένα ευρύ φάσμα δασικών εφαρμογών περιλαμβανομένων των ψηφιακών δασικών χαρτών, της βάσης δεδομένων των δασικών πυρκαγιών, την έκδοση ετήσιων αδειών χρήσης δασικής γης, κλπ.

Επίσης κατά το 2011 έγινε ενημέρωση και αναβάθμιση της ιστοσελίδας του Τμήματος Δασών, τόσο στην Ελληνική, όσο και στην Αγγλική γλώσσα. Η ιστοσελίδα μπορεί πλέον να χρησιμοποιείται και για σκοπούς εσωτερικού δικτύου, στο οποίο έχουν πρόσβαση μόνο λειτουργοί του Τμήματος.

15. ΔΑΣΙΚΗ ΜΗΧΑΝΙΚΗ

α) Δασική Οδοποιία

Η δασική οδοποιία επιτελεί ένα σπουδαίο ρόλο στην εξασφάλιση δυνατοτήτων για τη συστηματικότερη διαχείριση, την εντατικότερη προστασία των δασών, την εξυπηρέτηση των ορεινών κοινοτήτων, τον τουρισμό, την εκμετάλλευση των δασών και τις

αναδασώσεις. Η πολιτική του Τμήματος Δασών σε αυτόν τον τομέα βοηθάει σημαντικά στην ανάπτυξη των ορεινών περιοχών, αφού δεν περιορίζεται μόνο στη διάνοιξη και βελτίωση οδικού δικτύου εντός των δασών, αλλά επεκτείνεται και στην κατασκευή δρόμων που εξυπηρετούν παράλληλα και τις ορεινές κοινότητες.

Κατά τον υπό επισκόπηση χρόνο βελτιώθηκε και ασφαλτοστρώθηκε τμήμα 1,1 χιλιομέτρων του δρόμου Σπήλια - Σαράντι και 1,69 χιλιομέτρων του δρόμου Σελλάδι του Πέτρου – Σελλάδι της Ρίζας. Επίσης συνεχίστηκε η συντήρηση καθώς και η διαπλάτυνση ή βελτίωση άλλων υφιστάμενων δρόμων και κατασκευάστηκαν 5,15 χιλιόμετρα δρόμων προσπέλασης και 0,8 χιλιόμετρα εξαγωγικών δρόμων.

Στο τέλος του 2011 το ολικό μήκος του δασικού οδικού δικτύου ήταν ως εξής:

- 1 433,49 χιλιόμετρα κύριων δασικών δρόμων από τα οποία 189,89 χιλιόμετρα είναι ασφαλτόδρομοι που συνδέουν διάφορες κοινότητες και ορεινά θέρετρα
- 1 013,18 χιλιόμετρα δρόμων προσπέλασης
- 1 218,51 χιλιόμετρα εξαγωγικών δρόμων

β) Δασικές Τηλεπικοινωνίες

Το Τμήμα διατηρεί και συντηρεί τηλεπικοινωνιακό σύστημα για αποτελεσματική δασική προστασία και διαχείριση. Κατά τη διάρκεια του χρόνου έγιναν οι αναγκαίες εργασίες για τη συντήρηση και βελτίωση του συστήματος. Το σύστημα κατά το τέλος του 2011 αποτελείτο από:

- 454 τηλεφωνικές συσκευές
- 13 κινητά τηλέφωνα
- 2 τηλεφωνικοί πίνακες
- 1 ραδιοτηλεπικοινωνιακό σταθμό ελέγχου
- 523 ραδιοτηλέφωνα οχημάτων/ γραφείων
- 602 ατομικά ραδιοτηλέφωνα
- 6 ραδιοτηλεφωνικοί σταθμοί αναμετάδοσης

γ) Δασικά Κτήρια

Μέσα στο 2011 κατασκευάστηκαν τα πιο κάτω νέα έργα:

- Ένα γκαράζ στον Δασικό Σταθμό Γιαλιάς.
- Νέος Δασικός Σταθμός στην Παναγιά της Δασικής Περιφέρειας Πάφου.

Επίσης αποπερατώθηκαν οι εργασίες επέκτασης της αποθήκης και των γραφείων που εφάπτονται στην αποθήκη του Τομέα Δασικής Μηχανικής στην Αθαλάσσα. Επιπρόσθετα έγιναν και άλλες εργασίες για επέκταση, βελτίωση και συντήρηση των κτηρίων όπου στεγάζονται οι διάφοροι Δασικοί Σταθμοί καθώς και άλλα υποστατικά του Τμήματος.

Έχοντας εξασφαλίσει την κατ' αρχήν έγκριση του Υπουργείου Οικονομικών, το Τμήμα Δασών διόρισε τριμελή επιτροπή για εξεύρεση κατάλληλου κτηρίου για μεταστέγαση των Κεντρικών Γραφείων στη Λευκωσία, η οποία αφού αξιολόγησε τις προτάσεις που υποβλήθηκαν από όλους όσους εκδήλωσαν ενδιαφέρον, επικέντρωσε τις διαβουλεύσεις της στην καλύτερη υπό τις περιστάσεις πρόταση. Περί το τέλος του 2011, οι διαβουλεύσεις αυτές κατέρρευσαν και η επιτροπή, εξ ανάγκης, οδηγήθηκε στη διερεύνηση άλλων προσφερόμενων επιλογών.

δ) Μέσα Μεταφοράς και Μηχανήματα

Το Τμήμα Δασών έχει στην κατοχή του σημαντικό αριθμό μηχανημάτων, τα οποία χρησιμοποιούνται για πάσης φύσεως δασοτεχνικά έργα και κυρίως για τη διάνοιξη και βελτίωση δρόμων και αντιπυρικών λωρίδων. Τα μηχανήματα αυτά όμως επιτελούν και κοινωνικό ρόλο όπως είναι η χρησιμοποίησή τους στις δασικές πυρκαγιές και στον εκχιονισμό οδών του ορεινού δικτύου κατά τη διάρκεια του χειμώνα.

Κατά τη διάρκεια του χρόνου, το Τμήμα εφοδιάστηκε με 24 καινούργια οχήματα (9 πυροσβεστικά οχήματα και 15 διπλοκάμπινα) και δύο μεταχειρισμένα τα οποία παραλήφθηκαν το ένα από το Τμήμα Οδικών Μεταφορών και το άλλο από την Αστυνομία Κύπρου. Αγοράστηκαν επίσης διάφορα δευτερεύοντα μηχανήματα, εξοπλισμός, εργαλεία και όργανα μεταξύ των οποίων 20 αλυσοπρίονα, 4 πτυσσόμενα αλυσοπρίονα, 1 ηλεκτρογεννήτρια, 1 ηλεκτροσυγκόλληση, 6 αεροσυμπιεστές, 20 χορτοκοπτικές, 2 χειροκίνητες γρασιδοκοπτικές, 5 μηχανοκίνητα φραμοκοπτικά, 1 μηχανοκίνητος

φυσητήρας/ απορροφητήρας, 2 ηλεκτροκίνητοι αναμικτήρες σκυροδέματος, 1 ηλεκτρικός πασαδόρος και 2 ηλεκτρικές αντλίες με μετρητή καυσίμων.

Εκτός των κυβερνητικών οχημάτων/ μηχανημάτων, το Τμήμα Δασών κατά το 2011 ενοικίασε από τον ιδιωτικό τομέα μέσω προσφορών, αριθμό οχημάτων/ μηχανημάτων όπως φορτηγά, βυτιοφόρα, προωθητές γης, γεωργικά τρακτέρ, εκσκαφείς/ φορτωτήρες (ντίκερ), ανυψωτικά οχήματα, κλπ. για την εκτέλεση διαφόρων δασικών εργασιών.

Κατά το 2011 συνεχίστηκε η λειτουργία των μηχανουργείων του Τμήματος στην Αθαλάσσα, Σταυρό Ψώκας και Πλατάνια για συντήρηση και επιδιόρθωση των διαφόρων μηχανημάτων και οχημάτων.

16. ΔΑΣΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Το Δασικό Κολέγιο συμπλήρωσε κατά το 2011 το 60^{ο} Ακαδημαϊκό έτος ζωής του (2010 – 2011). Τέσσερις σπουδαστές, όλοι από την Κύπρο έχουν αποφοιτήσει κατά το 2011.

Το 61^{ο} Ακαδημαϊκό έτος (2011 – 2012) άρχισε στις 3 Οκτωβρίου 2011, με 31 σπουδαστές από τους οποίους 25 είναι Κύπριοι και 6 αλλοδαποί. Από του 25 Κύπριους σπουδαστές οι 7 προσλήφθηκαν εντός του 2011 και θα αρχίσουν την φοίτησή τους στο Δασικό Κολλέγιο στις αρχές του 2012.

Στη βάση της θετικής τοποθέτησης του Τμήματος Δασών και του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος υπέρ της ένταξης του γνωστικού αντικείμενου του Δασικού Κολεγίου στο Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου, η Διοικούσα Επιτροπή του ΤΕ.ΠΑ.Κ., υπέβαλε ολοκληρωμένη εισήγηση προς το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού για ίδρυση νέου Τμήματος Φυσικών Πόρων με δύο Κατευθύνσεις, η μια εκ των οποίων στη Δασολογία. Μέσα στο 2011, το Τμήμα Δασών κλήθηκε και παρευρέθηκε σε διάφορες συσκέψεις αναφορικά με το θέμα και κατέθεσε τις απόψεις του. Αναμένεται η συμπλήρωση της οικονομικής μελέτης της πρότασης με πρόσθετες πληροφορίες και η τελική αξιολόγηση της από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού.

Λειτούργησε και φέτος με απόλυτη επιτυχία ο θεσμός του Πυρήνα Μάθησης. Έγινε Έκθεση Αξιολόγησης του έργου που ο Πυρήνας επιτέλεσε κατά το 2010. Εφαρμόστηκε το Σχέδιο Δραστηριοτήτων Μάθησης για το 2011 μετά από διάγνωση αναγκών μάθησης, και ετοιμάστηκε Έκθεση Αναγκών Μάθησης για το 2012.

Με βάση το Σχέδιο Δραστηριοτήτων Μάθησης του 2011, αριθμός υπαλλήλων παρακολούθησε σειρά επιμορφωτικών μαθημάτων και εκπαιδεύσεων τόσο στην Κύπρο όσο και στο εξωτερικό.

Μετά από την εκπαίδευση 4 λειτουργών του Τμήματος Δασών στη σωστή και ασφαλή χρήση αλυσοπρίονων, σε εκπαιδευτικό ίδρυμα της Γερμανίας εντός του 2010, δημιουργήθηκε ομάδας εκπαίδευσης η οποία εδρεύει στο Δασικό Κολλέγιο Κύπρου και παρέχει εκπαίδευση και πιστοποίηση σε άτομα που παρακολουθούν το σχετικό πρόγραμμα εκπαίδευσης και επιτυγχάνουν στις σχετικές γραπτές και πρακτικές εξετάσεις. Εντός του 2011, έγιναν πιλοτικά δύο σειρές εκπαιδεύσεων.

Επίσης αριθμός υπαλλήλων του Τμήματος Δασών συμμετείχε σε διάφορα διεθνή συνέδρια και σεμινάρια.

17. ΔΑΣΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Η Δασική Έρευνα συνεχίστηκε πάνω στα ίδια θέματα όπως και στο παρελθόν. Συνοπτικά δόθηκε έμφαση στην παρακολούθηση των Δασών και των Περιβαλλοντικών αλληλεπιδράσεων, στην παραγωγή γενετικά βελτιωμένου σπόρου τραχείας πεύκης, στη συντήρηση και βελτίωση του δασοβοτανικού κήπου και της τράπεζας κλώνων, στην προστασία και διατήρηση των δασικών γενετικών πόρων, στην προστασία των δασών από ασθένειες και έντομα, στην ετοιμασία σχεδίου για την προσαρμογή των δασών στην κλιματική αλλαγή, στη μελέτη περιορισμού των εισβλητικών ειδών, κλπ.

18. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΟ ΤΜΗΜΑ ΔΑΣΩΝ

(α) Εργατικό δυναμικό Τμήματος Δασών

Το προσωπικό που απασχολήθηκε από το Τμήμα Δασών κατά το 2011 ήταν:

- Δασικοί υπάλληλοι και άλλο δημοσιοϋπαλληλικό προσωπικό: 277
- Δασικοί υπάλληλοι (έκτακτοι): 17
- Γραμματειακό και Λογιστικό προσωπικό: 16
- Τακτικό ωρομίσθιο κυβερνητικό προσωπικό: 161
- Έκτακτο ωρομίσθιο κυβερνητικό προσωπικό:
    - 758 άτομα από τις 760 εγκριμένες θέσεις (Ο αριθμός των ατόμων που εργάστηκαν σε μονάδες πλήρους απασχόλησης ήταν 465)
- Αποσπασμένο προσωπικό: 7

Με βάση το άρθρο 15 του περί Προϋπολογισμού του 2011, Νόμου του 2010, δεν προωθήθηκε η διαδικασία πλήρωσης όλων των θέσεων πρώτου διορισμού. Η νομοθετική αυτή ρύθμιση είχε ως αποτέλεσμα 12 κενωθείσες θέσεις Δασικού Λειτουργού να μην προωθηθούν προς πλήρωση.

Στις 15/12/2011 πληρώθηκε η θέση του Χειριστή Πτητικών Μέσων Α΄ (θέση πρώτου διορισμού και προαγωγής) στην οποία διορίστηκε ο Δασικός Λειτουργός Στέλιος Κοτζήκας.

(β) Προσφορά εργασίας σε περίοικους των δασών

Μέσα στα πλαίσια της κοινωνικοοικονομικής πολιτικής της Κυβέρνησης που εκφράζεται ταυτόχρονα και μέσω του Τμήματος Δασών, προσφέρθηκε απασχόληση σε περίοικους των δασών. Η ολική απασχόληση που προσφέρθηκε σε τακτικούς και έκτακτους εργάτες ανήλθε στις 169 334 μέρες εργασίας. Εκτός από τα άτομα που απασχολήθηκαν άμεσα από το Τμήμα, ένας σημαντικός αριθμός ατόμων απασχολήθηκε έμμεσα είτε από ιδιώτες εργολάβους, οι οποίοι ήταν ανάδοχοι προσφορών του Τμήματος Δασών, είτε ως αυτοεργοδοτούμενοι για την υλοτομία και μεταφορά ξυλείας στα διάφορα πριστήρια ή σε άλλα έργα όπως κατασκευή και συντήρηση δρόμων, συντήρηση κτηρίων, δημιουργία και συντήρηση δενδροστοιχιών, συντήρηση εκδρομικών χώρων, κλπ.

(γ) Ασφάλεια και Υγεία

Στα πλαίσια του προγράμματος ασφάλειας και υγείας στο χώρο εργασίας που έχει ως στόχο την προστασία της ζωής, της αρτιμέλειας και της υγείας των εργαζομένων κατά την εργασία τους, ολοκληρώθηκε εντός του 2011 ο Οδηγός Διαχείρισης Κινδύνων στις Δασικές Εργασίες. Ο Οδηγός κατανεμήθηκε σε όλους του Δασικούς Σταθμούς για ενημέρωση των εργαζομένων και επιπλέον αναρτήθηκε στην ιστοσελίδα του Τμήματος Δασών. Επίσης έγινε εκλογή αντιπροσώπων Ασφάλειας και Υγείας και συστάθηκαν οι αντίστοιχες Επιτροπές, οι οποίες μαζί με τον Λειτουργό Ασφάλειας και Υγείας πραγματοποίησαν επισκέψεις σε διάφορα εργοτάξια για έλεγχο και υποδείξεις και διάνεμαν διαφωτιστικό υλικό. Παράλληλα, περίπου 724 άτομα του Τμήματος Δασών συμμετείχαν σε διάφορα εκπαιδευτικά προγράμματα σχετικά με την Ασφάλεια και Υγεία.

Εντός του 2011, συνέβηκαν 12 γνωστοποιήσιμα εργατικά ατυχήματα σε εργοδοτούμενα, από το Τμήμα Δασών, πρόσωπα κατά τη διάρκεια της εργασίας τους.

19. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΑΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ

Μέσα στα πλαίσια ανάπτυξης συνεργασίας της Κύπρου με άλλες χώρες σε θέματα κοινού ενδιαφέροντος στο δασικό τομέα έγιναν τα πιο κάτω:

(α) Υποβολή προτάσεων συνεργασίας σε θέματα δασών και περιβάλλοντος από τα ΤΕΙ Δράμας

Υιοθετήθηκαν συγκεκριμένες εισηγήσεις/ προτάσεις της Διεύθυνσης των ΤΕΙ Δράμας που αφορούν στη συνεργασία των αρμοδίων Υπηρεσιών Κύπρου και Ελλάδας σε θέματα κοινού ενδιαφέροντος στους τομείς της Γεωργίας και του Περιβάλλοντος. Οι προτάσεις αυτές, βρίσκονται στο στάδιο της διερεύνησης σε σχέση με το περιεχόμενό τους αλλά και το αναμενόμενο κόστος με απώτερο σκοπό να προωθηθούν και να αποτελέσουν τη βάση για συνεργασία με τα ΤΕΙ Δράμας σε διμερές ή Ευρωπαϊκό επίπεδο.

(β) Συνεργασία με το Μη Κυβερνητικό Ίδρυμα Jouzour Loubnan του Λιβάνου

Μέσα στο 2011 το Τμήμα Δασών ξεκίνησε να συνεργάζεται με το Ίδρυμα Jouzour Loubnan του Λιβάνου. Το ίδρυμα αυτό είναι ένας Μη Κερδοσκοπικός Οργανισμός που απαρτίζεται

από εθελοντές διαφόρων φορέων και έχει ως στόχο τη συμμετοχή στην αποκατάσταση των δασικών εκτάσεων του Λιβάνου και την προώθηση της αειφορικής διαχείρισης των δασών σε ξηρές και άγονες περιοχές. Η συνεργασία βρίσκεται στα αρχικά στάδια και αναμένεται η επίσκεψη στην Κύπρο μιας διμελούς ομάδας από το συγκεκριμένο ίδρυμα για καθορισμό του τρόπου συνεργασίας μεταξύ των δύο πλευρών.

20. ΔΙΕΘΝΗ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

α) Θέματα σχετικά με τα δάση και το δασικό τομέα που συζητήθηκαν στα Θεσμικά Όργανα της Ε.Ε.

Τα κυριότερα θέματα σχετικά με τα δάση και το δασικό τομέα που συζητήθηκαν στα Θεσμικά Όργανα της Ε.Ε., κατά το 2011 ήταν τα ακόλουθα:

- Η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της 9ης Συνόδου του Φόρουμ των Ηνωμένων Εθνών για τα Δάση – UNFF9 (24/1 - 4/2/2011 – Νέα Υόρκη) στο πλαίσιο του διεθνούς διαλόγου για τα δάση,
- Η προετοιμασία της Ε.Ε. ενόψει της 6ης Υπουργικής Διάσκεψης για την Προστασία των Δασών στην Ευρώπη, της FOREST EUROPE (Όσλο, 14 - 16/6/2011) και η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της,
- Η προετοιμασία της Ε.Ε. ενόψει της έναρξης διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο της Διακυβερνητικής Διαπραγματευτικής Επιτροπής (INC) αναφορικά με τη σύσταση μιας Νομικά Δεσμευτικής Συμφωνίας για τα Δάση,
- Η προετοιμασία των δασών για την κλιματική αλλαγή και η σχετική Πράσινη Βίβλος (Green Paper) της Επιτροπής για την προστασία των δασών και την πληροφόρηση στην Ευρώπη,
- Αναθεώρηση της Δασικής Στρατηγικής της Ε.Ε.,
- Η αναθεώρηση/ αξιολόγηση και βελτίωση της δασικής πληροφόρησης και παρακολούθησης,
- Η διαδικασία αξιολόγησης του Ευρωπαϊκού Δασικού Προγράμματος 2007 - 2011,
- Η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της 16ης Διάσκεψης των Συμβαλλομένων Μερών της Σύμβασης Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή (UNFCCC -

COP16, Cancun 29/11 - 10/12/2010), και η προετοιμασία της Ε.Ε. για την 17η Διάσκεψη (Durban 28/11 - 11/12/2011),

- Το Πρόγραμμα Δράσης FLEGT:
  - Η εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 995/2010 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση των υποχρεώσεων των φορέων εκμετάλλευσης που διαθέτουν ξυλεία και προϊόντα του ξύλου στην αγορά (Κανονισμός για τη Ξυλεία),
  - Ο οδικός χάρτης για την ετοιμασία δευτεροβάθμιας νομοθεσίας για τον έλεγχο της εμπορίας ξυλείας,
  - Οι διαπραγματεύσεις συνομολόγησης εθελοντικών εταιρικών συμφωνιών FLEGT,
- Τα αποτελέσματα της 46ης Συνόδου του Διεθνούς Οργανισμού για την Τροπική Ξυλεία (ΙΤΤΟ), Γιοκοχάμα, Ιαπωνία. 13 – 17/ 12/ 2010,
- Η Πρόταση της Επιτροπής για την Αγροτική Ανάπτυξη για τη νέα προγραμματική περίοδο 2014 - 2020 και ειδικότερα τα δασικά μέτρα και τα μέτρα που αφορούν τη βιοενέργεια,
- Ο Οδικός Χάρτης για τη Διάσκεψη RIO+20,
- Η χρηματοδότηση της Αειφόρου διαχείρισης των δασών, ενόψει της 10ης Συνόδου του Φόρουμ των Ηνωμένων Εθνών για τα Δάση – UNFF10,
- Η αναθεώρηση της νομοθεσίας σχετικά με την εμπορία σπόρου και φυτικού αναπαραγωγικού υλικού και οι συνέπειες στο δασικό αναπαραγωγικό υλικό,
- Οι εξελίξεις στην ανάπτυξη του Ευρωπαϊκού Κέντρου Δασικών Δεδομένων (EFDAC),
- Η έρευνα της Επιτροπής σχετικά με τις καταστροφικές καταιγίδες στα ευρωπαϊκά δάση,

β) Εναρμόνιση με το Κοινοτικό Κεκτημένο

Το Τμήμα Δασών μετείχε σε συναντήσεις της Επιτροπής FLEGT όπου συζητήθηκε η ετοιμασία Εφαρμοστικού Κανονισμού για τον Κανονισμό 995/2010 που αφορά τη θέσπιση των υποχρεώσεων των φορέων εκμετάλλευσης που διαθέτουν ξυλεία και προϊόντα ξυλείας στην αγορά. Επίσης, το Τμήμα ενημέρωσε όλους τους επηρεαζόμενους φορείς για τις πρόνοιες του νέου Κανονισμού αλλά και τις υποχρεώσεις τους όπως καταγράφονται στον Κανονισμό αυτό. Εντός του 2012 θα πραγματοποιηθούν συναντήσεις ενημέρωσης και

ανταλλαγής απόψεων. Η πλήρης εφαρμογή του Κανονισμού πρέπει να γίνει μέχρι τις 13 Μαρτίου, 2013.

γ) Εφαρμογή Κοινοτικού Κεκτημένου

- **Εφαρμογή της Οδηγίας 2000/29 σχετικά με τα Προστατευτικά μέτρα κατά της εισαγωγής και διακίνησης επιβλαβών οργανισμών για τα φυτά και φυτικά προϊόντα**

Στα πλαίσια εφαρμογής της Οδηγίας 2000/29 που αφορά θέματα φυτοϋγείας, διεξήχθησαν και μέσα στο 2011 συστηματικοί έλεγχοι σε συγκεκριμένες επιφάνειες παρατήρησης για να διαπιστωθεί η παρουσία ή όχι του φλοιοφάγου εντόμου της πεύκης, *Ips sexdentatus*, για το οποίο η Κύπρος έχει αναγνωριστεί ως προστατευόμενη ζώνη καθώς και του μύκητα *Seiridium cardinale* που προκαλεί την ασθένεια του έλκους του κυπαρισσιού και για τον οποίο η Κύπρος καταβάλλει προσπάθειες για να αναγνωριστεί ως προστατευόμενη ζώνη. Η Έρευνα κατέδειξε ότι κατά το 2011, δεν έχουν εντοπιστεί προσβεβλημένα φυτά/ ξενιστές για το έντομο *Ips sexdentatus*, ενώ για το μύκητα *Seiridium cardinale* εντοπίστηκαν συμπτωματικά φυτά / ξενιστές του σε εφτά περιπτώσεις σε ιδιωτικά φυτώρια που διακινούν φυτά κοινοτικής προέλευσης, τα οποία και καταστράφηκαν.

Επίσης στα πλαίσια των Αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, 2003/127/EC, 2004/426/EC και 2006/464/EC η Κύπρος διεξήγαγε ετήσιες επισκοπήσεις για την παρουσία ή όχι του νηματώδη του ξύλου της πεύκης *Bursaphelenchus xylophilus,* του μύκητα *Phytophthora ramorum* που προσβάλλει κυρίως το δρύ καθώς και άλλα πλατύφυλλα, του εντόμου *Dryocosmus kuriphilus* που προσβάλλει την καστανιά, του μύκητα *Gibberela circinata* που προσβάλλει πεύκα, του εντόμου *Anoplophora chinensis* που προσβάλλει φυτά σφενδάμνου, οξιάς, κερκίδας, πλατάνου, λεύκης κ.λ.π. και του μύκητα *Ceratocystis platani* που προσβάλλει τα πλατάνια.

- **Εφαρμογή της Οδηγίας 1999/105 σχετικά με την Παραγωγή, Εμπορία και Έλεγχο του Δασικού Πολλαπλασιαστικού Υλικού**

Σύμφωνα με τους «Περί Παραγωγής και Εμπορίας Φυτικού Πολλαπλασιαστικού Υλικού Κανονισμούς του 2003» έγιναν επιτόπιοι έλεγχοι στα διάφορα φυτώρια που είναι

εγγεγραμμένα στους Εθνικούς καταλόγους, χωρίς να παρουσιάζονται οποιαδήποτε προβλήματα.

- Η εθνική εφαρμογή των προνοιών του Κανονισμού αριθ. 2173/2005 του Συμβουλίου περί δημιουργίας εθελοντικού συστήματος αδειών FLEGT για τις εισαγωγές ξυλείας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, του Κανονισμού αριθ. 1024/2008 της Επιτροπής περί καθορισμού λεπτομερών μέτρων για την εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2173/2005, αλλά και του περί Εφαρμογής του Εθελοντικού Συστήματος Αδειών FLEGT για τις Εισαγωγές Ξυλείας στην ΕΕ Νόμου αριθ. 125(Ι) του 2010, ανατέθηκε στον Τομέα Διαχείρισης και Μηχανογράφησης. Για σκοπούς εποπτείας, επιθεώρησης και ελέγχου των αδειών FLEGT και των εμπορευμάτων έχουν διοριστεί τρείς επιθεωρητές.

δ) Εφαρμογή προγραμμάτων που συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση

- **Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης**

Συνεχίστηκε η εφαρμογή των ακόλουθων τριών μέτρων του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007 – 2013 για τα οποία αρμόδιο για την εφαρμογή τους είναι το Τμήμα Δασών:

- Μέτρο 2.4 “Δασώσεις”.
  Συνεχίστηκε η υλοποίηση των αιτήσεων της 1ης και 2ης προκήρυξης.
- Μέτρο 2.5 “Προστασία των δασών από τις πυρκαγιές και αναδάσωση καμένων περιοχών”.
  Συνεχίστηκε η υλοποίηση των αιτήσεων της 1ης προκήρυξης. Έγινε επίσης 2η προκήρυξη κατά την οποία παρελήφθησαν συνολικά 50 αιτήσεις των οποίων η επεξεργασία έχει ολοκληρωθεί.
- Μέτρο 2.6 “Διατήρηση και βελτίωση του κοινωνικού και οικολογικού ρόλου των δασών”.
- Συνεχίστηκε η υλοποίηση και των τριών Καθεστώτων του Μέτρου, του 2.6.1 “Μη Παραγωγικές Επενδύσεις”, του 2.6.2 “Δασοπεριβαλλοντικές Ενισχύσεις” και του 2.6.3 “Ενισχύσεις ΦΥΣΗ 2000” της 1ης προκήρυξης. Έγινε επίσης 2η προκήρυξη του Καθεστώτος 2.6.1 “Μη Παραγωγικές Επενδύσεις”. Η παραλαβή αιτήσεων άρχισε την 1η Νοεμβρίου, 2011 και θα τελειώσει στις 2 Μαρτίου, 2012.

Η οικονομική ενίσχυση του Προγράμματος κατά το 2011 ανήλθε στα €1.666.986,10 και αφορούσε 193 αιτήματα πληρωμών για όλα τα Μέτρα.

Σ΄ ότι αφορά το Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης 2004 – 2006 καταβλήθηκαν οι οικονομικές ενισχύσεις για τις ανειλημμένες υποχρεώσεις των Μέτρων 2.4: «Δάσωση Γεωργικής Γης» και 3.2: «Δάσωση μη Γεωργικής Γης». Υποβλήθηκαν συνολικά 51 αιτήματα πληρωμής και το ποσό της οικονομικής ενίσχυσης που καταβλήθηκε ανήλθε στις €47.460,36. Επιπρόσθετα συνεχίστηκε ο έλεγχος των Μακροχρόνιων Συμβατικών Υποχρεώσεων.

- **Εθνικό Πρόγραμμα για την Παρακολούθηση των Δασών και Περιβαλλοντικών Αλληλεπιδράσεων στην Κοινότητα (Διεθνές πρόγραμμα ICP-Forests και Πανευρωπαϊκό Πρόγραμμα FutMon-Life+)**

Στα πλαίσια του προγράμματος "Future Monitoring" το οποίο διεξάγεται στα πλαίσια του προγράμματος LIFE+, συνεχίστηκε η συλλογή στοιχείων, μετρήσεις, εκτιμήσεις και γενικά η παρακολούθηση των Δασών και των Περιβαλλοντικών Αλληλεπιδράσεων στην Κοινότητα, το οποίο καλύπτει δραστηριότητες που έχουν σχέση με την ατμοσφαιρική ρύπανση και τις δασικές πυρκαγιές.

ε) Άλλα Διεθνή Θέματα

- **Διεθνές Έτος Δασών**

Με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών που λήφθηκε το Δεκέμβριο του 2006, (Ψήφισμα 61/193) υιοθετήθηκε το έτος 2011, ως Διεθνές Έτος Δασών.

Στόχος του Διεθνούς Έτους Δασών ήταν η βελτίωση της πληροφόρησης σε όλα τα επίπεδα με σκοπό τη ενίσχυση της αειφορικής διαχείρισης, τη συντήρηση και βιώσιμη ανάπτυξη όλων των τύπων δασών, προς όφελος των σημερινών και μελλοντικών γενεών.

Στα πλαίσια αυτά το Τμήμα Δασών υλοποίησε εντός του 2011 αριθμό δραστηριοτήτων.

21. ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Κατά το 2011, όπως και κατά τα προηγούμενα χρόνια, το Τμήμα Δασών συνεργάστηκε στενά με διάφορες Κυβερνητικές και άλλες Υπηρεσίες καθώς και Οργανώσεις. Η συνεργασία απέβλεπε ουσιαστικά στην προώθηση και επίτευξη των σκοπών και στόχων του Τμήματος. Αναφέρεται ειδικότερα η στενή συνεργασία με την Πυροσβεστική Υπηρεσία, την Αστυνομία, την Εθνική Φρουρά, τις Επαρχιακές Διοικήσεις, το Ταμείο Θήρας, την Πολιτική Άμυνα, την Ειρηνευτική Δύναμη των Ηνωμένων Εθνών, τις Βρετανικές Βάσεις, τους Προσκόπους και Οδηγούς και το Φιλοδασικό Σύνδεσμο. Για τη συνεργασία αυτή, αλλά και για τη βοήθεια που παρασχέθηκε ποικιλότροπα στο Τμήμα εκφράζονται θερμές ευχαριστίες.

Επίσης θερμές ευχαριστίες εκφράζονται στο Ίδρυμα Αναστάσιος Γ. Λεβέντης για υποτροφίες που πρόσφερε σε ξένους σπουδαστές.

Θερμές ευχαριστίες εκφράζονται επίσης σε όλο το προσωπικό του Τμήματος για το ζήλο και την αφοσίωση που επέδειξε στην εκτέλεση των καθηκόντων και στην επίτευξη των σκοπών και στόχων του Τμήματος.

Δ. ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΔΑΣΩΝ